

Nuorten elinolojen raportti 2020

KOUVOLAN ETSIVÄN NUORISOTYÖN HAVAINTOJA

Kouvolan etsivä nuorisotyö

Mia Haukkavuori

Emma Hovi

Sanni Laurila

Sonja Lindroos

Annu Kontkanen

Hanna-Riikka Sepponen

Kiitos avusta harjoittelijamme Toni Ripatti

1. Nuorten elinolot Kouvolassa 2020

Kouvolassa 15–28-vuotiaita on 11 444 henkilöä. Arvio koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevista 15–28-vuotiaista on 920–1533 henkilöä. (Nuorisotilastot.fi, 12.2.2021.)

Raportissa nuorista puhuttaessa tarkoitetaan tässä tapauksessa Kouvolan etsivän nuorisotyön asiakkaina olevia 16–29-vuotiaita kouvolaalaisia nuoria. Asiakasohjauksia ja yhteydenottoja etsivään nuorisotyöhön Kouvolassa vuonna 2020 tuli 394. Näistä asiakkuudessa oli 185 nuorta.

Elinoloraportti on työstetty Kouvolan etsivässä nuorisotyössä vuodesta 2018. Tässä versiossa tiettyjä perustietoja on jätetty tarkoituksella mainitsematta, sekä toistamatta ilmiöitä, jotka ovat pysyneet samanlaisina edellisistä vuosista. Aiempien vuosien elinoloraportit löytyvät pdf-tiedostoina nuortenkouvola-nettisivustolta: [vuoden 2018 elinoloraportti](#) ja [vuoden 2019 elinoloraportti](#).

Raportti on koostettu vuoden 2020 aikana nuorten parissa työskennellessä nousseista havainnoista. Tekstin ovat tuottaneet Kouvolan nuorisopalveluiden etsivät nuorisotyöntekijät, sekä työharjoittelussa ollut sosionomiopiskelija Toni Ripatti.

2. Etsivästä nuorisotyöstä

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä

pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Nuorisolaki, 3 luku, 10§)

“Etsivä nuorisotyö, teette ihan mahtavaa työtä.”

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tehtävä on täydentää olemassa olevia palveluja, ei korvata niitä. Etsivä nuorisotyö työskentelee ennaltaehkäisevällä otteella sellaisten nuorten parissa, joilla on usein tarvetta myös korjaaville palveluille. Vaikka työskentely on välillä hyvinkin intensiivistä ja liikkuu nuorisotyön ja sosiaaliohjauksen rajapinnalla, toimii etsivä nuorisotyöntekijä aina nuorisotyön eetoksen ja nuorisotyötä ohjaavien lakien kautta. (Intory.fi.)

“En mä olisi tänäänkään tänne (verkostotapaamiseen) tullut ilman (etsivää).”

Etsivä nuorisotyö on nuorelle maksutonta, vapaaehtoista, ja luottamuksellista. Työskentely on nuorilähtöistä. Etsivä nuorisotyöntekijä tukee nuorta hakeutumaan niihin palveluihin, jotka nuori itse kokee tarpeelliseksi. Yhteisen dialogin kautta etsitään työskentelylle sellaisia tavoitteita, joihin nuori on valmis sitoutumaan. Tarkoituksena on vahvistaa nuoren omaa toimijuutta ja vastuun tunnetta omasta elämästä. (Vilen, 2018.)

“Oon tosi kiitollinen siitä, et kyselet mun kuulumisia jne koska oot tällä hetkellä ainoa joka kysyy mun kuulumisia.”

Etsivään nuorisotyöhön voi ottaa yhteyttä nuori itse, hänen läheisensä tai nuoren kanssa toimiva ammattilainen. Nuorisolain perusteella oppilaitoksilla,

Puolustusvoimilla ja Siviilipalveluskeskuksella on velvollisuus ilmoittaa opinnot tai palveluksen keskeyttäneet alle 30-vuotiaat etsivään nuorisotyöhön.

Nuoret ovat kuulleet kavereiltaan näiden saaneen apua etsivästä nuorisotyöstä. Etsivän nuorisotyön asiakkuudessa olleet ovat kertoneet, että etsivässä työssä ei tuomita.

Yksittäisten nuorten ja nuorten ryhmien tukemisen lisäksi etsivällä nuorisotyöllä on myös muu yhteiskunnallinen tehtävä – tuoda palveluiden ulkopuolella olevien nuorten ääni kuuluviin, tehdä näkyväksi palveluvajeita ja niitä yhteiskunnan tukiverkon rakoja, joista nuoret voivat pudota. Etsivä nuorisotyö tuottaa tietoa nuorten elinoloista ja ajankohtaisista ilmiöistä, sillä työtä tehdään siellä, missä nuoret ovat, sellaisten nuorten kanssa, jotka tuntevat usein ammattilaisia paremmin palvelujärjestelmän heikot kohdat. (Vilen 2018, 22.)

Etsivällä nuorisotyöllä on vahva yhteiskunnallinen näkökulma. Tavoitteena on toimia nuoren ja yhteiskunnan välisenä siltana, ja toisinaan tulkkina erilaisissa palveluissa asioidessa. Lisäksi etsivä nuorisotyö pyrkii nostamaan nuorten kokemuksia ja näkemyksiä mukaan päätöksentekoon ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kouvolassa yksi väline nuorten äänen kuuluville tuomiseen ovat laatimamme elinoloraportit.

“Ootte mahtavia tyyppejä. En olisi ikinä saanut näitä asioita tähän pisteeseen ilman teidän apua.”

3. Terveys ja päihteet

Etsivän nuorisotyön asiakkaila korostuvat terveyden näkökulmasta erityisesti psyykkiseen hyvinvointiin liittyvät huolet. Nuoret ilmaisevat useimmin myös tyytymättömyyttä nimenomaan mielenterveys- ja päihdepalveluihin.

Yhä haastetta aiheuttavat psykiatristen palveluiden saatavuus. Vuoden 2020 aikana muutamilla nuorilla oli erityisen ikäviä kokemuksia asiakkuuden katkaisemisesta, ja uuden asiakkuuden käynnistämisen hankaluudesta.

Osalle nuorista asiakkuuden ylläpitäminen on haastavaa, ja siksi erilaiset sakkomaksut ja palvelujen joustamattomuus saattavat katkaista psyykkisen tuen kokonaan. Tällainen tilanne on erityisesti heillä, joilla psyykkisten haasteiden lisäksi on ongelmallista päihteiden käyttöä. Usein tuntuukin, että he, jotka eniten kaipaisivat tukea, kompastuvat palveluiden vaatimukseen. Tuntuu nurinkuriselta, että kun arki ei pysy kasassa, unirytmä on mikä sattuu, ja on vaikeaa selviytyä arkisista toimenpiteistä, tulisi nuoren kuitenkin pystyä saapumaan varatuille ajoille. Kun elämänhallinta on rempallaan, on ponnistuksien takana esimerkiksi säilyttää muistilappua kaksi viikkoa, ja saapua sovitulle ajalle. Joskus nuorella on vaikeuksia pitää mielessä, mikä tai mones päivä on, sillä arjessa ei ole päiviä toisistaan erottavia rutiineja tai rakenteita.

Toimeentulotuella tai muilla Kelan tuilla elävälle on suuri lovi kuukauden talouteen unohtuneesta ajasta tuleva sakkomaksu. Muutama nuori on katkaissut oma-aloitteisesti mielenterveys- ja päihdepoliklinikan (miepä) asiakkuuden, koska sovituille ajoille saapuminen on ollut vaikeaa, eikä heillä ole ollut taloudellisesti varaa ottaa riskiä sakkomaksuista. Vaikka hoito itsessään onkin maksutonta, nuori jää

kuitenkin taloudellisista syistä ilman hoitoa. Tämä asettaa erityisesti vähävaraisen henkilön epätasa-arvoiseen asemaan hoidon saatavuuden suhteen.

Useampi perumatta jäänyt toteutumaton käynti johtaa lopulta miepä-hoidon katkeamiseen. Asiakkuuden katkeaminen elämänhallinnan ongelmien vuoksi antaa nuorelle kokemuksen epäonnistumisesta. Hoitoon ohjautumisen polku tulisi aloittaa kokonaan alusta lähetteen hankkimisella. Epäonnistumisen kokemus ja/tai ohjautumiseen vaadittava vaiva on monelle liikaa, eikä hoitoon hakeuduta enää uudelleen. Tai voimia uudelleen hakeutumiseen kerätään kuukausista vuosiin, jolloin ongelmat voivat mahdollisesti syventyä entisestään. Asiakkuus voidaan katkaista myös muista syistä vedoten siihen, ettei nuori ole sitoutunut hoitoon. Hoitoon sitoutumattomuutta voivat ilmentää esimerkiksi nuoren haluttomuus syödä lääkkeitä tai laboratorionkokeissa käymättä jättäminen.

Toisin sanoen, asiakkaalta vaaditaan sitoutumista hoitoon, mutta mikä on hoitavan tahon sitoutuminen asiakkaaseen? Mielenterveys- ja päihdehoidon erityisesti tulisi olla matalan kynnyksen kohtaamishoitoa.

“Se hoito on mua varten eikä niitä varten.”

Mielenterveyspalvelut kaikkiaan saavat nuorilta vahvasti kritiikkiä. Moni kuvaa tapaamisia olevan liian harvoin, kerran kahdessa tai kolmessa viikossa. Nuoret kaipaavat intensiivisempää työskentelyä. Tapaamisten ollessa harvoin nuoret kuvailevat asioiden työstämisen jäävän pintapuoliseksi kuulumisten vaihtamiseksi. Osa nuorista on joutunut vaihtamaan hoitajaa kokonaan hoidon aikana, tai omahoitaja on ollut muutoin poissa pidempiä jaksoja. Vaikka erilaiset poissaolot ja työntekijöiden työpaikan vaihtaminen ovat ymmärrettäviä muutoksia työntekijöiden

näkökulmasta, ovat ne usein palvelussa olevan asiakkaan kannalta merkittävästi hoitoa haittaavia asioita. Nuoret kuvaavat suurta turhautumista siihen, että oman tarinan joutuu kertomaan eri ihmisille yhä uudelleen ja uudelleen alusta. Työskentelyyn haluttaisiin jatkuvuutta ja syvyyttä, jota työntekijän välillä vaihtuessa on vaikea saavuttaa.

“Mulla on vaihtunut miepä-hoitaja nyt neljä kertaa.”

Hoidolta toivottaisiin myös joustavuutta ja nuoren yksilöllisen tilanteen ja voinnin huomioimista. Osa etsivän nuorisotyön nuorista kärsii erilaisista ahdistustiloista ja vaikeasta sosiaalisten tilanteiden pelosta. Joskus vointi voi olla niin huono, ettei meneminen tapaamiselle miepä-polille onnistu omasta halusta huolimatta. Hoidon turvaamiseksi olisi hienoa, jos voitaisiin vahvemmin hyödyntää mahdollisuutta käydä nuoren kotona tapaamassa häntä. Usein kotikäynnillä saa myös laaja-alaisemman ja realistisemman kuvan nuoren toimintakyvystä ja voinnista. Etsivä nuorisotyöntekijä voisi toimia miepä-hoitajan työparina nuorten kotikäynneillä. Tällöin nuorella olisi mahdollisuus hoidon lisäksi laaja-alaiseen ja moniammatilliseen tukeen. Kotikäyntien toteuttaminen toki vaatii työntekijöiltä toisenlaista ajankäyttöä ja resurssointia kuin tapaamiset toimipisteessä, mutta joissakin tapauksissa ne voisivat olla tärkeä avaintekijä hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi.

Koronan aikana keväällä 2020 miepä-poliklinikoilla lakattiin muistuttamasta asiakkaita tekstiviestein sovituista ajoista, sillä ajanvaraukset toteutuivat puheluina. Myöhemmin tekstiviestimuistutukset otettiin kuitenkin takaisin käyttöön. Muistutukset ovat monille nuorille tärkeitä, sillä arjenhallinnan ollessa hakusessa, on aikatauluttaminen ja menojen muistaminen monille hyvin vaikeaa.

“En pystynyt vastaan puhelimeen, joten ne katkas hoidon. Miks mun tarpeita ei otettu huomioon? En vaan voi puhua puhelimeen.”

Kaikista huolestuttavin muutos vuoden aikana on ollut kokonaan miepä-poliklinikan hoidon epääminen hoitoon sitoutumattomuuden vuoksi. Esimerkiksi lääkäri on nuoren saamasta yksityislääkärin tekemästä lähetteestä huolimatta tehnyt päätöksen, ettei nuorta oteta miepä-poliklinikalle hoitoon, vaan hoidon tarve tulee arvioida perusterveydenhuollon taholla. Lisää esimerkkejä hoitoon sitoutumattomuuteen vetoamisesta löytyy lopun Käytännön kokemuksia-kohdasta. Etsivän nuorisotyön kokemuksen mukaan hoidon epääminen voi olla nuorelle vahva viesti, ettei hänen voinnistaan olla kiinnostuneita. Pompottelu palvelusta toiseen ja hoidon epääminen voi pahimmillaan johtaa siihen, että nuori ei hanki itselleen lainkaan apua, ja luottamus apua antaviin tahoihin särkyä pitkäaikaisesti.

Miepä-poliklinikoiden suhtautuminen päihteiden käyttöön herättää edelleen nuorissa hämmennystä. Nuorilla on pelkoja ja huolta siitä, kuinka hoitajat ja lääkärin miepä-poliklinikalla suhtautuvat päihteiden käyttöön, ja onko ammattilaisilla riittävää osaamista päihteistä. Osa nuorista myös kuvaili miepä-hoitajan asenteen nuoreen muuttuneen täysin, kun päihteisiin liittyvät ongelmat tulivat keskusteluissa ilmi.

Hankaluutta miepä-hoitoon sitoutumisessa on aiheuttanut myös seulojen ottamisen keskittäminen Pohjois-Kymen sairaalalle Kuusankoskelle. Osalla nuorista on pitkä matka sairaalalle, ja siksi seuloissa jää helposti käymättä. Varsinkin, jos testitulokset suurella todennäköisyydellä olisivat positiiviset. Toisaalta miepä-poliklinikka voi tulkita seuloissa käymättömyyden positiivisen testituloksen lisäksi merkiksi siitä, ettei nuori ole sitoutunut hoitoon. Nuorelle kyse voi kuitenkin olla vain siitä, että seuloissa

käyminen tuntuu matkan vuoksi vaikealta, ja näytteidenottotilanne koetaan niin kiusalliseksi, että seuloihin jätetään mieluummin kokonaan menemättä.

Nuoret ovat kuvailleet seulojenottotilannetta kiusalliseksi, vaivaannuttavaksi, jopa nöyryyttäväksi. Pohjois-Kymen sairaalalla oleva tila on näytteidenottoa ajatellen epäkäytännöllinen, eikä yksityisyydensuoja näissä tiloissa toteudu toivotulla tavalla. Esimerkki: etsivä nuorisotyöntekijä vei erään nuoren miepä-poliklinikan vaatimiin seuloihin sairaalalle. Nuori kävi ensin yhdessä huoneessa keskustelemassa hoitajan kanssa siitä, millaisia näytteitä nuori oli tullut antamaan. Tämän jälkeen hän tuli hetkeksi odottamaan aulatilaa, josta hänet kutsuttiin toiseen huoneeseen. Tästä toisesta huoneesta nuori siirtyi aulatilaa (ja samalla kaikkien aulassa omaa vuoroaan odottavien ihmisten) läpi kolmen hoitajan saattamana wc-tiloihin, joissa seulat annetaan valvotusti. Tässä tapauksessa näytteidenottotilanteessa oli kaiken lisäksi hoitajana nuorelle muualta tuttu henkilö. Tilanteen ahdistavuuden vuoksi nuori ei pystynyt antamaan seuloja. Yhdellä käynnillä seuloja voi yrittää antaa kaksi kertaa, jonka jälkeen on hankittava uusi lähete seulojen antamista varten.

Päihdepalveluiden siirtyminen miepä-poliklinikoihin on joissakin tapauksissa aiheuttanut myös hankaluutta sekä palveluihin pääsemisen, että asiakkuuden jatkuvuuden kannalta. Miepä-poliklinikoiden palvelu on erikoissairaanhoidoa, jolloin asiakkuuteen pääsemiseksi vaaditaan lähete. Lähetteen lisäksi asiakkaan on osoitettava sitoutumista hoitoon, ja jos tapaamiset jäävät toteutumatta, asiakkuus lopulta katkeaa. Tällöin nuoren on hankittava kokonaan uusi lähete. Ongelmallisesti päihteitä käyttävälle sitoutuminen säännöllisyyteen ja aikatauluihin voi olla käytännössä mahdotonta. Nuoren tulisi pystyä vastustamaan riippuvuuden aiheuttamaa mielihalua käyttää päihteitä. Tuntuu nurinkuriselta, että nuoren tulisi yksin opetella tätä mielitekoa vastustamaan, jotta voi saada alkuunkaan

päihdehoitoa. Nuorella tulisi olla valmiiksi päihteettömyyteen vaadittuja taitoja, jotta hän saa päihdehoitoa ja päihteettömyyteensä tukea. Kuka näitä taitoja hänelle opettaa?

Päihteiden ongelmallisessa käytössä haasteena on myös nuorten oma haluttomuus lopettaa. Nuoret tavallaan kaipaavat apua ja tukea, ja jopa oma-aloitteisesti pyytävät sitä, mutta eivät kuitenkaan ole sitoutuneita lopettamaan tai vähentämään päihteiden käyttöä. Osa ei näe päihteiden käyttöä lainkaan ongelmallisena, vaikka käyttäisivätkin mieluummin rahansa päihteisiin kuin esimerkiksi ruokaan.

Huumausainekokeilujen suhteen Kouvolassa kokeillaan huumeita lähimpiä kaupunkeja vähemmän. THL:n tutkimuksen mukaan vuonna 2019 ammatillisen opetuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoita 17% oli kokeillut vähintään kerran laittomia huumeita. Kotkassa sama luku on 30,4% ja Lahdessa 25,9% koko maan luvun ollessa 20,1% Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista huumeita vähintään kerran oli kokeillut Kouvolassa 7,1% Kotkassa 12,2% ja Lahdessa 17,6% koko maan luvun ollessa 14%. (THL 2019)

Nuorten kyky pitää huolta omasta itsestä huolettaa. Omasta hygieniasta huolehtimista esimerkiksi hampaiden pesemisellä tai säännöllisillä tarkastuksilla laiminlyödään. Syöminen voi jäädä kokonaan välistä, olla epäsäännöllistä tai valinnat ruokien suhteen eivät tarjoa riittävää määrää ihmiselle tärkeitä ravintoaineita. Monilta nuorilta ns. yhteiskunnan normien mukainen päivärytmi puuttuu. Vietetään pitkiä aikoja kokonaan nukkumatta, nukkuminen on pätkittäistä, tai yöunet ovat siirtyneet kokonaan päiväaikaan. Monilla ajan hahmottaminen on hämärtynyt, kun arjessa ei ole rutiinia ja sen rakentamia kiinnityskohtia aikatauluihin. Osa nuorista ei näe kääntynyttä päivärytmiä välttämättä lainkaan haasteena, vaan toivoisi

yhteiskunnan joustavan heidän rytmensä mukaisesti. Osa ei huolehdi itsestään, koska ei koe olevansa huolehtimisen arvoinen.

Arjen asioiden hoitamisessa näkyy vaikeudet saattaa toimia loppuun, tai jaksamattomuus aloittaa asioita. Tähän saattaa vaikuttaa osalla nuorista nepsy-piirteet, joiden kanssa toimimiseen ei ole keinoja. Osalla ei ole kiinnostusta tai motivaatiota hoitaa arjen asioita. Monilla masennus tai muut mielenterveyden haasteet vievät olon niin voimattomaksi, ettei omien asioiden hoitaminen onnistu. Osan on vaikea ajatella asioita tulevaisuuden kannalta, jolloin ei tunnu olevan syytä hoitaa asioita tässä hetkessä.

4. Sosiaaliset suhteet

Kouvolaan on viime vuosina syntynyt kiitettävän paljon erilaisia kohtaamispaikkoja sekä nuorille, että kaiken ikäisille kuntalaisille. Ryhmätoimintoja on esimerkiksi taiteeseen ja liikuntaan liittyen, sekä avoimia vapaamuotoisempia kohtaamispaikkoja. Toki korona vaikutti vahvasti vuoden 2020 aikana näiden toimintojen toteutumiseen.

Monet nuoret kaipaavat erityisesti sellaisia kohtaamisalustoja, joissa toisten ihmisten kanssa voi viettää aikaa yhdessä tehden jotakin. Tekemisen äärellä oleminen koetaan luonnollisemmaksi tavaksi olla sosiaalisissa tilanteissa, kuin yhdessä ajan viettäminen ainoastaan keskustellen. Tällä hetkellä tuntuukin löytyvän mukavasti erilaisia maksuttomia tai kustannuksiltaan matalia harrastus- ja aktiviteettimahdollisuuksia. Monet harrastusmahdollisuuksista ja erilaisista ryhmätoiminnoista tapahtuvat

Kouvolaan keskustassa tai muilla taajama-alueilla. Haja-asutusalueilla asuvilla nuorilla voi olla pitkä matka näihin toimintoihin, ja se voi osaltaan estää niihin osallistumisen.

“En mä täältä (Inkeroinen) lähe Kouvolaan, kun ei oo autoo.”

Onneksi sähköiset alustat voivat hieman kaventaa etäisyyksistä ja pandemiarajoituksista johtuvia mahdollisuuksia osallistua. Digitaaliset ympäristöt ovat monille nuorille tärkeä alusta muiden ihmisten kohtaamiseen. Osa on solminut ystävyysuhteita peliyhteisöiden kautta. Osa hyödyntää erilaisia digitaalisia alustoja muualla muodostuneiden suhteiden ylläpitämiseen. Keskustelut risteävät kasvokkaisista kohtaamisista erilaisiin ryhmäkeskusteluihin somealustoilla. Koronan mukanaan tuomat rajoitukset korostivat digitaalisten alustojen hyödyntämistä sosiaalisessa kanssakäymisessä entisestään. Toisille nämä digitaaliset alustat ovat toimineet hyvin ja olleet mieluisia käyttää. Toisille ne eivät ole olleet lainkaan vartenotettava vaihtoehto kasvokkaisille tapaamisille ja ryhmätoiminnoille.

Monilla sosiaalista kanssakäymistä vaikeuttavat sosiaalisiin tilanteisiin liittyvä ahdistus ja jännitys. Toiset kokevat itsekseen olemisen tyydyttävänä, eivätkä koe tarpeelliseksi lähteä työstämään sosiaalisten tilanteiden aiheuttamaa ahdistusta. Osa kokee jännityksen ja ahdistuksen hyvinkin elämää rajaavana, ja haluaa työstää asiaa eteenpäin. Yksi nuorilta paljon positiivista palautetta saanut tapa työstää jännitystä on ollut Voimauttava ryhmä jännittäjille. Ryhmässä osallistujat löytävät tapoja rauhoittaa itseä ja tulla toimeen jännityksen kanssa erilaisissa tilanteissa. Osa on kokenut jo ajatuksen ryhmään osallistumisesta liian hankalana, vaikka kyseessä onkin kooltaan pieni, maksimissaan kahdeksan henkilöinen, porukka. He, jotka ovat uskaltaneet lähteä ryhmään mukaan, ovat kokeneet nimenomaan käytännönläheisen lähestymisen, ryhmässä saadun vertaistuen ja kotitehtävien olleen suureksi avuksi.

Pandemia ja sen mukanaan tuomat rajoitukset toisaalta pakottivat ja toisaalta mahdollistivat vaihtoehtoisten tapojen etsimisen sosiaalisen kanssakäymisen mahdollistamiseksi. Suuri osa toimijoista tarttui hanakasti erilaisiin alustoihin ja välineisiin. Esimerkiksi Ohjaamojen Onni-hanke siirsi tehokkaasti ryhmätoimintoja verkossa toteutettavaksi, ja erilaisten alustojen toimivuutta kokeiltiin rohkeasti. Etätoteutus mahdollisti verkkotoimintojen järjestämisen valtakunnallisesti, jolloin resursseja voitiin hyödyntää omaa kuntaa laajemmalla alueella. Valtakunnalliset ryhmät voivat nuoren näkökulmasta antaa mahdollisuuden aiempaa anonyymimpään osallistumiseen toimintaan, kun mukaan voi tulla myös nimimerkin takaa. Verkossa voi useimmiten myös varioida omaa tapaa olla mukana: kirjoittaen chattiin, puhumalla mikrofonin välityksellä, tai osallistuen videokuvan kanssa.

Monia ryhmätoimintoja toteutettiin vuoden 2020 aikana ulkoillen ja höllempien rajoitusten aikana sisätiloissa turvavälit, maskien käyttö ja käsihygienian huomioiden. Koko vuoden aikana pyrittiin tarjoamaan mahdollisuuksia kohtaamiselle, edes jollakin tavoin. Tulevaisuudessakin on varmasti hyötyä kohtaamisalustojen moninaisuudesta ja erilaisista vaihtoehdoista päästä mukaan yhteisölliseen toimintaan.

5. Asuminen

Kouvolassa edelleen on melko hyvin asuntoja saatavilla. Asuntoja on jonkin verran tarjolla myös heille, joilla on maksuhäiriömerkintä. Useimmiten asunnon saamista hankaloittavat tiukat kriteerit suhteessa Kelan tuissa kohtuullisiksi määritettyihin asumiskustannuksiin. Toiveena olisi esimerkiksi hyväkuntoinen kaksio keskusta-

alueella, joka on haastavaa löytää toimeentulotessa määritellyn maksimivuokran 450€/kk puitteissa.

Vuoden 2020 aikana oli myös joitakin asunnottomia nuoria etsivän työn asiakkuudessa. Heistä oikeastaan kaikki majailivat ystävien, seurustelukumppanin, vanhempien tai muiden sukulaisten luona. Osalla majailu oli luonteeltaan vakituisempaa, jotkut vaihtoivat majailupaikkaa useammin, tai vuorottelivat muutaman vakituisen paikan välillä. Useimmilla tilanteeseen liittyi vahvasti ongelmallinen päihteiden käyttö. Monilla oli myös erilaisia elämänhallinnan haasteita, velkoja ja muita taloudellisia vaikeuksia, jotka vaikeuttivat koko asunnon hankkimisen prosessia. Osa tuntui tyytyvän tilanteeseen, eikä asunnon etsiminen näyttäytynyt ensisijaisena prioriteettina.

Asunnottomat nuoret voivat jäädä palvelujen tavoittamattomiin siksi, ettei heillä ole vakituista osoitetta. Monet palvelut tavoittelevat asiakkaita puhelimitse ja/tai kirjeellä. Nuoriin, joilla ei vakituista osoitetta ole, voisi olla parempi mahdollisuus saada yhteys esimerkiksi sosiaalisen median kautta.

6. Kouluttautuminen ja työelämä

Yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittyminen on vaikeampaa niille nuorille, jotka eivät peruskoulun jälkeen suorita toisen asteen koulutusta. Hyvinvointiongelmiensa tiedetään usein kasautuvan: peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa vaille jäävillä nuorilla on enemmän toimeentulon ja mielenterveyden ongelmia. Yhtenä syynä koulutuksen ulkopuolelle jäämisessä voi olla nuoren päihteiden käyttö. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen voi vastaavasti altistaa päihteiden käytön lisääntymiselle.

Vuonna 2018 Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24 vuotiaita oli suhteessa muuhun samanikäiseen väestöön koko maassa 7,9% ja Kouvolassa 10%. (THL 2018)

Opiskelu etenkin ammatillisissa oppilaitoksissa vaatii nuorelta vahvasti itseohjautuvuutta. Läsnaolotunteja ja kontaktiopetusta tuntuu olevan vähemmän kuin aiemmin. Monille nuorille kontaktimuotoinen opetus sopisi itsenäistä opiskelua paremmin juuri itsenäisen opiskelun vaatiman itseohjautuvuuden vuoksi. Usein myös oma opettaja tuntuu olevan se henkilö, jolta nimenomaan kaivattaisiin tukea opiskeluun. Usein opettaja on kuitenkin opiskelijan päivittäisessä arjessa muuta henkilökuntaa enemmän läsnä.

“Ku otan johonkin opettajaan yhteyttä nii ne sanoo et ”jooo tää toinen opettaja tekee näit juttui ota siihen yhteyttä” ja sit se seuraava ohjeistaa viel seuraavalle opettajalle. Tää on työmaa. Kertokaa mulle nyt perkele mitä mä tarvihen ni hoijan. ”

Ammatillisen koulutuksen olisi tarkoitus myös opettaa nuorille erilaisia työelämätaitoja, kuten aikataulujen noudattamista, työyhteisössä käyttäytymistä ja niin edelleen. Itsenäisessä opiskelussa näitä taitoja on haasteellisempaa harjoitella, ja työharjoitteluissa näitä taitoja tulisi jo olla hallussa. Toisinaan nuorten onkin vaikea säilyttää työharjoittelupaikkaa, sillä tottumus työpaikalla toimimiseen puuttuu. Toisinaan nuoret kertovat myös työharjoittelupaikan löytämisen olevan hyvin haasteellista, sillä joillakin työpaikoilla on aiempia negatiivisia kokemuksia harjoittelijoista. Monet työpaikat haluavat harjoittelijan omaavan jo valmiiksi työssä vaadittavia taitoja, jotta työharjoittelijalla nähdään olevan hyötyä yrityksen toiminnalle. Opetuksen ammatillisessa koulutuksessa tulisi valmistaa opiskelijoita mahdollisimman vahvasti työelämään, eikä vaatimukset oppilaitoksessa saisi olla liian suuresti poikkeavat työelämän vaatimuksista. Toisaalta positiivista on se, että

oppilaitoksilta löytyy myös joustoa nuorten yksilöllisille tarpeille. Esimerkiksi harjoitteluiden toteuttamiseen on löytynyt joustavia mahdollisuuksia, kuten harjoittelun suorittamista vähennetyllä tunti- tai työpäivämäärällä.

“Amiksen fiilikset on ne, että homma on hanskassa ja hanskat hukassa. Kukaan ei tiedä mistään mitään ja kaikki on tosi sekavaa ja outoa varsinkin sellaselle joka ei oo ennen käyny amiksessa. Just sen takia, kun amiksen opettajat ei oo opettajia vaan oman ammattinsa osajia henkilöitä.”

Ammatillisen opetuksen 1. ja 2. toisen vuoden opiskelijoista maanlaajuisesti 23,7% opiskelijoista tuntee, että opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaiden kuulumisista. Kymenlaaksossa samaa tuntee 27,6% ja Kouvolassa 26,6%. (THL 2019)

Ammatillisen opetuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 17,2% kokee etteivät opettajat rohkaise heitä ilmaisemaan mielipiteitään tunnilla. Kymenlaaksossa samaa tuntevia on 19,8% ja Kouvolassa 17,8%. (THL 2019)

Erityisen paljon tukea opinnoissaan kaipaisivat he, joilla on neuropsykiatrisia erityispiirteitä, kuten ADD tai autismin kirjoa. He tarvitsevat konkreettista tukea, jossa esimerkiksi yhdessä tehdään tehtäviä tai annetaan käytännönläheisiä neuvoja ja vinkkejä omien oppimishaasteiden kanssa toimeen tulemiseksi. Osa nuorista hyötyisi opiskelusta erityisoppilaitoksessa. Jotkut nuoret eivät koe kuitenkaan erityisoppilaitosten olevan heitä varten, eivätkä siksi koe sellaiseen hakeutumisen olevan mahdollista.

Oppilaitoksissa saatava tuki tuntuu vähenevän mitä ylemmälle opiskeluasteelle siirrytään. On ymmärrettävää, että esimerkiksi ammattikorkeakouluopinnoissa vaaditaan jo paljon itseohjautuvuutta opintojen suorittamisessa. Erityisesti ne nuoret

ja nuoret aikuiset, joilla on neuropsykiatrisia erityispiirteitä, kaipaisivat kuitenkin tukea opiskeluun myös korkeakouluasteella. Monilla on motivaatiota opintoihin ja monenlaista alalla vaadittavaa osaamista, mutta ei välttämättä sellaisia opiskelutaitoja tai opintojen tukimuotoja, jotka ottaisivat huomioon nepsy-piirteitä. Nuoret ovat olleet kiinnostuneita Ohjaamon tarjoamista nepsy-valmennuksista.

“Joten mun viesti kaikille kouluille ois se että opettakaa niitä opettajia olemaan nimenomaan opettajia. “

Korona sotki monien työkokeilumahdollisuuksia, sillä paikkoja on ollut poikkeusoloissa vaikea löytää. Monelta kesätyöt peruuntuivat koronan vuoksi. Niille nuorille, joille työllistyminen avoimille työmarkkinoille on ollut ajankohtaista, korona on vaikeuttanut työllistymistä. Työnhakuprosessit ovat pitkittyneet tai rekrytoinnit peruuntuneet kokonaan. Työllistymismahdollisuudet tuntuvat erityisesti olevan pätkätöihin ja/tai osa-aikaisiin tehtäviin. Kokoaikaiset työsuhteet tuntuvat usein vaativan korkeakoulutusta. Osalle työllistyminen osa-aikaisiin tehtäviin ei ole motivoivaa ns. etuusloukun vuoksi. Osa-aikatyön vaatima selvitystyö Kelan tukien suhteen ei tunnu motivoivalta, jolloin työ on helpompi jättää vastaanottamatta.

Kuntoutusrahalla turvataan kuntoutujan toimeentuloa kuntoutukseen osallistumisen ajalta, kun kuntoutuksen tavoite on työelämässä pysyminen, työelämään palaaminen tai työelämään pääsy. Kuntoutusrahaa voi saada 16 - 67-vuotias, joka kuntoutuksen vuoksi ei pysty tekemään työtä. (THL) Valtaosa 16 - 19-vuotiaille maksetuista kuntoutusrahoista on ns. nuoren kuntoutusrahaa. Sen tavoitteena on varmistaa vajaakuntoisen 16 - 19-vuotiaan nuoren ammatillisen kuntoutumisen käynnistyminen ja toteutuminen, parantaa hänen työllistymisedellytyksiään sekä turvata hänen toimeentulonsa. Tavoitteena on myös ehkäistä nuoren siirtymistä

työkyvyttömyyseläkkeelle Vuonna 2019 kuntoutusrahaa saaneita 16-19 vuotiaita tuhatta samanikäistä kohti oli koko maassa 40,4 ja Kouvolassa 34,1. Vuodesta 2014 vuoteen 2019 kuntoutusrahaa saaneiden määrä on lähes kaksinkertaistunut maanlaajuisesti ja Kouvolassa määrä on noussut n. kolmanneksen. (THL 2019)

7. Arjen kokemuksia ja näkemyksiä palveluista

7.1 Korona-pandemia ja rajoitustoimenpiteet

Vuotta 2020 leimasi maailmanlaajuisesti koronapandemia. On siis mahdotonta koostaa vuoden 2020 kokemuksia ja havaintoja heijastelematta niitä itse viruksen, sekä erityisesti pandemian aiheuttamien rajoitustoimenpiteiden vaikutuksiin.

Kuten kaikille, koronan ja rajoitustoimenpiteiden vaikutukset etsivän nuorisotyön nuorten psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin olivat yksilölliset. Etsivä nuorisotyö ei saatujen ohjeistusten mukaisesti pääsääntöisesti tavannut nuoria kasvokkain tiukempien rajoitusten aikana (maaliskuu-toukokuu + joulukuu). Muuten nuoria tavattiin kasvotusten turvallisuusohjeet huomioiden.

Pandemiaan liittyvien poikkeusolojen ja rajoitusten asettamisen alkuvaiheessa maaliskuun puolivälissä huolta aiheutti erityisesti sekavuus palvelujen toteuttamisessa. Ymmärrettävästi toimintatapoja muutettiin saatujen ohjeistusten mukaan paikoitellen päivittäin. Tietävästi esimerkiksi mielenterveyspalveluita toteutettiin kevään rajoitusten aikana yksilöllisesti nuoresta riippuen: osan tapaamiset miepä-hoitajan kanssa toteutettiin viikoittaisina puhelinsoitoina, osa kävi koko rajoitusten ajan kasvokkaisissa tapaamisissa miepä-poliklinikalla. Osalta

katkaistiin työkokeilu tai kuntouttava työtoiminta rajoitusten astuttua voimaan. Palaaminen näihin toimintoihin tapahtui viiveellä. Sen sijaan koronasta johtuvat lomautukset tai työttömäksi jääminen eivät juurikaan näkyneet etsivässä nuorisotyössä, sillä suurin osa etsivän nuorisotyön nuorista on koulutuksen ja työelämän ulkopuolella jo etsivään työhön ohjautuessaan.

Joissakin palveluissa pandemia aiheutti ruuhkautumista ja täten käsittelyaikojen venymistä. Esimerkiksi aikuissosiaalityössä koronan vaikutukset tuntuivat näkyvän hieman viiveellä, ja esimerkiksi kesällä asiakasohjauksesta ei uskallettu luvata palvelutarpeen arvioinnille tai täydentävän toimeentulotuen käsittelylle lainkaan toteutumisaikajankohdalla ruuhkaisuuden vuoksi. Te-palveluiden nuorten asiantuntija kertoi asiakasmäärien kasvaneen kesään mennessä 350 asiakasta per nuorten asiantuntija. Myös syksyllä monesta yksilötyötä tekevästä palvelusta kerrottiin, että palvelut ovat ruuhkautuneita ja asiakkaita paljon. Monet myös kertoivat palveluihin ohjautuvien nuorten olevan erityisen huonokuntoisia, lähinnä psyykkisesti.

“Tätähän mie oon harjoitellut jo vuosia”

“Oon aina karanteenissa muutenkin”

Osa nuorista suhtautui rajoitustoimenpiteisiin melko mutkattomasti. Ajan viettäminen vahvasti kotona ja kasvokkain tapahtuvien sosiaalisten kontaktien vähäinen määrä on osalle tuttua jo pidemmältä ajalta. Rajoitusten tuomat muutokset arkeen olivat vähäisiä, eivätkä juuri haitanneet itselle tavallista elämää. Palveluiden ja erilaisten ryhmätoimintojen siirtyminen sähköisiin alustoihin ja puhelinkeskusteluihin oli osalle luonteva, oikeastaan mieluisa muutos. Etenkin digipelaaville nuorille esimerkiksi Discord-alustan käyttäminen oli jo pitkältä ajalta tuttua.

Osalla nuorista aiheutui suurta huolta ja ahdistusta omaan arkeen kuuluvien toimintojen keskeytymisestä tai muuttumisesta etätoiminnaksi. Heille välttämättä sähköisten alustojen käyttäminen sosiaalisen kanssakäymiseen ei ollut entuudestaan tuttua tai luontevaa. Jotkut myös toivat esille sitä, kuinka sähköisillä alustoilla keskustelu ja asiointi ei pysty korvaamaan kasvokkaisen tapaamisen tuomaa tunnetta kohdatuksi tulemisesta, tai asioiden hoitaminen tuntui työläämmältä ilman työntekijän fyysistä läsnäoloa.

Toisaalta huolta ilmeni myös rajoitusten höllennettyä kesällä, vaikuttaako mahdolliset sairastumiset palveluiden auki pysymiseen. Eräs nuori oli asiakkaana korvaushoidossa. Hän oli huolissaan, suljetaanko koko korvaushoitoklinikka väliaikaisesti, jos joku henkilökunnasta sairastuu koronaan. Jotta korvaushoidon toteutuminen olisi varmasti turvattu, hän olisi ollut valmis kovempiin rajoituksiin esimerkiksi odotustiloissa sallitun henkilömäärän tai hygieniasäännösten suhteen.

Moni nuorista seurasi ahkerasti koronaan liittyvää uutisointia. Osa uutisointi, mahdolliset tartunnat ja rajoitusten aiheuttamat rasitteet kansantaloudelle huolestuttivat suuresti. Osa oli hyvin tietoisia rajoitusten, ihmisten huolen ja yritysten taloudellisten vaikeuksien vaikutuksista kansantalouteen. Tämä aiheutti huolta myös itse käytettyjen palveluiden jatkuvuudesta ja resurssien riittävydestä.

Etsivän työn näkökulmasta huolta ja harmistusta liittyi erityisesti kotiin eristäytyneisiin nuoriin, jotka oli ennen pandemiaa saatu palveluiden piiriin. Työntekijä usein tekee pitkäjänteistä työtä, jotta saa rohkaistua nuorta lähtemään ulos kodista ja asioimaan palveluissa. Rajoitustoimenpiteet ja palveluiden

etätoiminnot ajoivat osaa takaisin kotiin, ja tehty työ kodin ulkopuoleiseen toimintaan rohkaisemiseksi jouduttiin ikään kuin aloittamaan alusta.

Koronan pitkäaikaisvaikutuksia on vaikeaa arvioida. Monissa palveluissa esiin nostettu nuorten huonokuntoisuus, pahoinvointi ja kasvaneet asiakasmäärät voi liittyä pandemiaan tai sitten ei.

7.2 Muita arjen havaintoja

Etsivän nuorisotyön tulee aina olla nuorelle vapaaehtoista, eikä muut palvelut voi käyttää etsivän nuorisotyön asiakkuutta velvoittavana toimenpiteenä nuorelle. Etsivän nuorisotyön vastaanottaminen ei voi olla ehto jonkin toisen palvelun asiakkuudelle. Esimerkiksi erästä nuorta oli miepä-palvelussa kehotettu olemaan yhteydessä etsivään nuorisotyöhön. Myöhemmin miepä-palvelun asiakkuus katkaistiin palveluntarjoajan taholta vedoten asiakkaan hoitoon sitoutumattomuuteen. Yhtenä esimerkkinä sitoutumisen puutteesta käytettiin sitä, ettei asiakas ollut kehotuksesta huolimatta ottanut yhteyttä etsivään nuorisotyöhön. Etsivän nuorisotyön näkökulmasta tässä ei toteudu työskentelyn ehdoton vapaaehtoisuus nuorelle. Toisin sanoen nuoren halua tai tarvetta vastaanottaa etsivää nuorisotyötä ei voi käyttää sitoutumisen mittarina mihinkään muuhun palveluun.

Prepaid-liittymistä ei voi soittaa maksullisiin 0295-alkuisiin viranomaisnumeroihin. Tietosuojasäännösten vuoksi esimerkiksi te-palveluihin ei myöskään etsivä nuorisotyöntekijä voi jättää yhteydenottopyyntöä asiakkaalle, joka ei ole soittohetkellä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa samassa tilassa.

Esimerkkitapaus: Nuori otti yhteyttä etsivään nuorisotyöhön, sillä hän kaipasi tukea asioiden järjestelyyn päästäkseen koevapauteen avovankilasta. Koevapauden järjestelyihin liittyen oli tarve olla yhteydessä te-palveluihin. Koska nuorella ei ollut sillä hetkellä vankilassa käytettävissään tietokonetta tai älypuhelinta, ja hänellä käytössä olevassa puhelimessa oli prepaid-liittymä, etsivä nuorisotyöntekijä soitti te-palveluihin. Nuoren asioiden hoitaminen ei tietosuojasäädösten vuoksi ollut mahdollista, kun nuori itse ei ollut läsnä. Etsivä nuorisotyöntekijä ei voinut jättää nuoren puolesta yhteydenottopyyntöä te-palveluihin, sillä tämä ei tietosuojasäännösten mukaan ollut myöskään mahdollista.

Myös terveydenhuollon puolella ei ole ollut mahdollista jättää nuoren puolesta yhteydenottopyyntöä tietosuojasäädösten vuoksi. Nuorten yhteydenottoja terveydenhuoltoon onneksi on helpottanut Hyvis-asiointijärjestelmän käyttöönotto.

Byrokratian vaikeudet tekevät toisinaan selkeiltä tuntuvien asioiden hoitamisesta vaikeaa, peräti mahdotonta. Tavallaan valtakunnalliset palvelut on jaoteltu paikka- tai maakunnittain, ja asiakkaan on hoidettava asioitaan nimenomaan oman paikkakuntansa toimijoiden kanssa.

Esimerkkitapaus jatkuu: koevapauteen päästäkseen tulee olla asunto ja työskentelypaikka kunnassa, johon hän on asettumassa. Aiemmin mainitun nuoren asiakkuus oli yhteydenottohetkellä toisella paikkakunnalla, mutta hän oli asettumassa Kouvolaan. Tiedusteltaessa asiaa, monialaisesta työelämäpalvelusta ohjeistettiin, että asiakkuus tulisi siirtää Kouvolaan, jotta nuorella olisi mahdollisuus kuntouttavaan työtoimintaan hänen koevapautensa aikana. Jotta te-palveluiden asiakkuus voidaan siirtää, tulee nuoren kirjat olla toimipisteen kanssa samalla paikkakunnalla. Vankeusaikana ei ole kuitenkaan mahdollista lainkaan siirtää kirjoja toiselle

paikkakunnalle. Yritys siirtää kirjat saattaa johtaa tilanteeseen, jossa uusi kunta ei ota vankia asukkaakseen, eikä vanhaan asuinkuntaan saa enää kirjoja palautettua. Tällöin nuori ei ole käytännössä oikeutettu minkään kunnan palveluihin. Lopulta selvisi, että työkokeilu on kuntouttavaa työtoimintaa helpompi toteuttaa, sillä työkokeilupäätöksen tekeminen ei vaadi sosiaalityön mukana oloa. Selvisi myös, että asiakkaalla on oikeus asioida haluamassaan te-palveluiden toimipisteessä; toki niin, että toimipiste ei jatkuvasti vaihdu ja asiointiin muulla kuin omalla paikkakunnalla on jokin perusteltu syy.

Aina ei ole selkeää, mihin palveluun asiakas tulisi ohjata, tai mikä taho on päävastuussa asiakkaan asioiden edistämisestä. Esimerkiksi se, sopisiko asiakkaalle paremmin aikuissosiaalityö vai monialainen työelämäpalvelu, vai onko asiakkaalla oikeus kumpaankin palveluun, on toisinaan hieman epäselvää. Joskus nuorella voi olla samaan aikaan asiakkuus aikuissosiaalityöhön, monialaiseen työelämäpalveluun, ja etsivään nuorisotyöhön, ja tällöin on tärkeää miettiä mikä taho vastaa mistäkin asiasta yhdessä asiakkaan kanssa.

Monilla nuorilla asioiden hoitoa yleisesti hankaloittaa vaikeus puhua puhelimesta. Suuri osa nuorista hoitaisi asioita mieluiten viestittelemällä, sillä puhelimesta puhuminen jännittää tai ahdistaa liikaa. Viranomaistahojen soittoihin saatetaan jättää vastaamatta ahdistuksen vuoksi, ja jatkuva vastaamatta jättäminen voi johtaa lopulta asiakkuuden katkeamiseen. Olisi siis hienoa, jos eri palvelut voisivat panostaa viestintäkeinojen monipuolisuuteen, ja myös tiedottaa nuoria eri vaihtoehtoista aktiivisesti. Joskus nuori ei ole ottanut yhteyttä omaan työntekijään sen vuoksi, ettei ole tiennyt esimerkiksi tekstiviestin lähettämisen olevan mahdollinen tai sopiva tapa ottaa yhteyttä.

Yleisesti palveluissa nuoria kuormittaa asioiden etenemisen hitaus. Esimerkiksi monialaiseen työelämäpalveluun ajanvaraukset ovat usein muutaman kuukauden välein. Harvaksen tapahtuvat tapaamiset eivät edesauta luottamuksellisen suhteen syntymistä nuoren ja työntekijöiden välille, jolloin työskentelyssä saattaa moni merkityksellinen asia nuoren tilanteessa jäädä pimentoon. Toisinaan nuoret myös turhautuvat tapaamisaikojen odottamiseen, sillä heidän toimintaan pääsemisensä viivästyy tästä syystä. Nuoren tilanne saattaa jopa mennä huonompaan suuntaan, kun hän turhautuu odottamiseen, ja lopulta tavoitteena ollut palvelukin voi peruuntua nuoren huonompaan suuntaan muuttuneen tilanteen vuoksi.

”Millon mää sit tiedän että minne mä meen työkokeiluu tai kuntouttavaa?” elokuun alku

”Mites sitte milloin mä saan tietää että minne mä meen töihin vai meenkö olleenkaa?” elokuun loppu

”Onks mitää tietoo et millo mä saan tietää oonko menos minnekkää töihin tai ku täst on jo kuukaus ku viimeks täst asiasta puhuttiin nii siks vaa mietin et onko mitää kuulunu? -- Sillee vähä tyhmää et jos vasta marraskuussa alkais.” syyskuun puoliväli

8. Käytännön kokemuksia - tapausesimerkkejä

8.1 Tapaamisten tiheys

Etsivä nuorisotyöntekijä oli saanut nuoresta yhteenottopyynnön ja oli häneen yhteydessä. Nuorella oli suuri tarve päästä mielenterveyspalveluiden pariin ja hänellä on myös hoitohistoria, mutta ei olemassa olevaa hoitokontaktia. Ensimmäinen lääkärinaika saatiinkin melko pian ja hän laittoi lähetteen miepä-hoitajalle.

Ensimmäisellä miepä-hoitajan tapaamiskerralla oli etsivä nuorisotyöntekijä paikalla, kun nuori kertoi tilanteestaan. Tapaamisen päätteeksi miepä-hoitaja sanoi, että olisi hyvä, jos voitaisi tavata kerran viikossa, mutta tällä hetkellä pystymme näkemään kahden viikon välein. Tapaamisen jälkeen nuori kertoi, että olisi toivonut tapaamisia viikoittain.

8.2 Paikkakunnalta toiselle

Nuori oli muuttanut toiselta paikkakunnalta Kouvolaan. Hänellä oli hoitokontakti edellisellä paikkakunnalla ja oli toiveissa aloittaa käynnit Kouvolan mielenterveyspalveluissa mahdollisimman pian. Nuori tarvitsee mielenterveyspalveluita, jotta hän pystyisi käymään koulussa. Hän oli kysellyt Kouvolaan hoitokontaktin siirtymisestä useamman kerran ja 1,5 kk:n odottelun jälkeen häneltä kysyttiin voisiko hän odottaa vielä lisää. Nuori oli sanonut, että ei voi odottaa, koska haluaisi päästä jatkamaan koulua. Hän oli keskeyttänyt koulun kolmeksi kuukaudeksi, koska ei pystynyt jatkamaan koulua ilman tukea. Nuori kertoi myös, että lyhyessä ajassa hänellä on jo kolmas työntekijä menossa, jota hän käy tapaamassa.

8.3 Hoitoon sitoutumattomuus

Nuori otti yhteyttä etsivään nuorisotyöhön, kun hänen asiakkuutensa miepä-polilla oli poliklinikan taholta katkaistu. Miepä-palvelun keskeytyessä nuorelta oli jäänyt saamatta lääkärin lausunto Kelan kuntouttavaan psykoterapiaan. Asiakkuuden katkaisua miepä-polilta perusteltiin sillä, ettei nuori ollut sitoutunut hoitoon. Hoitoon sitoutumattomuus poliklinikan mukaan ilmeni niin, ettei nuori ollut käynyt sovituissa laboratoriotutkimuksissa, hän ei ollut hyödyntänyt muille hoitajille sovittuja aikoja omahoitajan ollessa sairauslomalla, ja nuori oli ollut hoitosuhteen aikana kahden viikon

lomalla. Nuori oli omien sanojensa mukaan perunut käyntejä sovitulla tavalla ilmoittamalla niistä etukäteen, eikä hänelle ollut riittävällä tavalla selvitetty, miksi laboratoriotutkimusten tekeminen oli tärkeää. Hänelle ei omien sanojen mukaan ollut myöskään ennalta kerrottu, millaiset asiat voisivat johtaa asiakkuuden katkaisemiseen. Etsivä nuorisotyöntekijä soitti nuoren entiselle miepä-hoitajalle, ja kysyi mahdollisuutta saada poliklinikalta lausunto Kelan kuntoutuspsykoterapiahakemusta varten, vaikkei asiakkuus muutoin miepä-polilla jatkuisikaan. Lausunnon saaminen ei ollut mahdollista ilman asiakkuutta, ja hoitaja ohjeisti nuorta hakemaan uuden lähetteen miepä-polille asiakkuuden aloittamiseksi uudelleen. Hoitaja puhelimesta sanoi etsivälle nuorisotyöntekijälle, että miepä-polin lääkäri ei välttämättä suostu ottamaan nuorta uudelleen asiakkaaksi.

8.4 Yksityisen lääkärin lähete ei riittävä

Nuoren etsivän työn asiakkuuden alkaessa useampi hoidettava asia, joista yksi oli tarvittavan hoitokontaktin saaminen nuoren psyykkisen terveyden tukemiseksi. Nuoren vointi romahti, ja hän päätyi sairaalan päivystykseen itsetuhoisuuden vuoksi. Päivystyksessä hänelle kirjoitettiin lähete miepä-poliklinikalle. Asiakkuuden käynnistyttyä nuorelta jäi kuitenkin käyntejä käyttämättä ongelmallisen päihteidenkäytön vuoksi. Lopulta miepä-poliklinikan asiakkuus katkaistiin. Noin kuukausi asiakkuuden katkaisemisen jälkeen nuori oli saanut päihteidenkäyttöön sen verran haltuun, että koki miepä-asiakkuuden ja tapaamisiin sitoutumisen sekä tarpeelliseksi että mahdolliseksi. Nuori haki yksityiseltä lääkäriasemalta lähetteen miepä-poliklinikalle. Miepä-poliklinikalta vedottiin nuoren saavan apua yksityiseltä lääkäriasemalta, ja lähete suljettiin. Nuori oli etsivän nuorisotyöntekijän kanssa yhteydessä miepä-poliklinikalle selvittääkseen, ettei hänellä ollut mahdollisuutta jatkohoitoon yksityisen lääkäriaseman kautta, vaan yksityisellä lääkäriasemalla oli

asioitu lähetteen ja akuuttimman tuen saamiseksi. Miepä- poliklinikalta ohjeistettiin varaamaan aika oman terveysaseman miepä-hoitajiin hoidon tarpeen kartoitusta varten. Terveysaseman ajanvarauksessa ihmeteltiin ohjaamista terveysasemalle, sillä yksityisen lääkärin kirjoittama lähete miepä-poliklinikalle, sekä selkeä tarve pitkäaikaisemmalle hoidon tarpeelle oli olemassa. Uudestaan asiaa miepä-poliklinikalta tarkistettaessa kanta oli sama: nuoren on aloitettava hoitopolku oman terveysaseman miepä-hoitajien tapaamisilla.

8.5 Alaikäiset väliinpuotoajat

16-vuotiaat näyttävät olevan väliinpuotoajia palveluissa ja eri tahoilta tulee ristiriitaista tietoa palveluista ja etuuksista sekä niiden saamisesta. 16-vuotiaalla nuorella oli ammattikoulu keskeytynyt mielenterveysongelmien vuoksi. Nuori oli ollut osastojaksoilla ja käynyt Nuorten matalassa tapaamisilla. Nuoren kanssa soitettiin Kelaan, josta kysyttiin voisiko nuori saada sairaspäivärahaa tai kuntoutusrahaa. Kelaan avattiin myös muuten nuoren tilanne. Nuori olisi myös kiinnostunut myöhemmin jatkamaan opintojaan, jos hänelle saataisiin tehtyä opiskelu- ja kuntoutussuunnitelma. Kelasta kerrottiin, että ei haittaa, vaikka nuorella ei ole taustalla nyt opiskelua tai töitä, voi hakea sairaspäivärahaa, jos hänellä on siihen A tai B –lausunto. Kuitenkin lääkäristä tuli vastaus, ettei voi kirjoittaa nuorelle sellaista lausuntoa, koska nuori ei ole koulussa. Myöskään nuoren opiskelu- ja kuntoutussuunnitelma ei nuoren kohdalla edennyt minnekään.

8.6 Lausunto ammatillisesta kuntoutuksesta ja hoidon saamisen vaikeus

Nuorella oli taustalla mielenterveyden vaikeuksia, ja myös aiempia asiakkuuksia hoitotahoihin. Muutettuaan toiselta paikkakunnalta Kouvolaan, oli ajankohtaista hakeutua miepä-poliklinikan palveluiden pariin. Lähete oli kirjoitettu edellisellä

paikkakunnalla. Nuori muutti Kouvolaan huhtikuussa. Tämän jälkeen nuori ehti tavata omaa miepä-hoitajaa pari kertaa, kunnes hoitajalle tuli pidempi poissaolojakso. Tänä aikana nuori ei tavannut toista hoitajaa. Ensimmäisen lääkäriajan nuori sai joulukuussa sijaistavan hoitajan avustuksella. Alun perin lääkäriaikaa ei suositeltu, sillä hoitajan arvio nuoren tilanteesta puuttui. Nuoren oli kuitenkin tarpeellista saada mahdollisimman pian arvioitua lääkitystä. Toiveena oli myös saada lääkärin lausunto Kelan ammatillista kuntoutusta varten, jotta nuori voisi aloittaa opintonsa kuntoutusrahalla. Lääkäri ei kirjoittanut lausuntoa ammatillista kuntoutusta varten, nuoren mukaan tämä ei tuntunut ymmärtävän mistä on kysymys. Miepän sosiaalityöntekijä oli soittanut nuorelle, ja ohjeistanut, että Kelan ammatillista kuntoutusta varten tarvitaan tietty lomake, sekä lääkärin lausunto. Uusi lääkäriaika varattiin tammikuulle, kun nuoren koulutus oli jo alkanut. Tällä kertaa lääkäri ei kirjoittanut nuorelle lausuntoa ammatillista kuntoutusta varten, koska tälle oli jo myönnetty opintotuki. Ohjeistus oli, että ammatillista kuntoutusta katsotaan sitten, jos opinnot eivät opintorahalla suju.